7/3070

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI

SAYI : B.02.0.005/021/1758 20/07/2004

KONU : **Soru Önergesi**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ : Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'nın 08.07.2004 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00 02-7/3070-6401/20828 sayılı yazısı.

Denizli Milletvekili Sayın Ümmet KANDOĞAN tarafından tevcih edilen 7/3070 esas sayılı yazılı soru önergesi ile ilgili olarak, Bakanlığım bağlı kuruluşu Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığından alınan 16.07.2004 tarih ve DİE.0.76.00.04/906/493 sayılı cevabi yazı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

Beşir ATALAY
Devlet Bakanı

EKLER :
EK-1 Yazı (14 sh)

DAĞITIM :

Gereği :
TBMM Başkanlığına

Bilgi :
Başbakanlığa

Tel : 419 22 46-47-50
Faks : 419 22 43

7/3070

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ
BAŞKANLIĞI

SAYI : DİE.0.76.00.04/906/493
KONU: Soru Önergesi

Ankara
16/07/2004

T.C.
DEVLET BAKANLIĞINA
(Sayın Beşir ATALAY)

İlgi : 12.07.2004 tarih ve B.02.0.005/031/1758 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ile istenmiş olan, Denizli Milletvekili Sayın Ümmet KANDOĞAN tarafından tevcih edilen 7/3070 esas sayılı yazılı soru önergesine verilecek cevaba ilişkin Enstitümüz görüşü doküman ve disket ortamında ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Doç. Dr. Ömer DEMİR
Enstitü Başkanı

Ek : Doküman ve bir adet disket.

☎ : 417 64 40 (Santral - 49 Hat) Telefax: 425 33 87 Telex: 44421 DIE TR

7/3070

Soru 1: Devlet İstatistik Enstitüsü'nün uluslararası standartlara uyumunun sağlanması için ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), ülkemizin sosyal ve ekonomik alanlarda ihtiyaç duyduğu göstergeleri uluslararası kavram ve yöntemleri kullanarak oluşturan, kullandığı kavram ve yöntemleri akademik çevreleri de kapsayan komitelerle tartışarak ülkemiz koşullarına en uygun nitelikte değerlendiren bir kurumdur. Özellikle Avrupa Birliği'ne (AB) adaylık sürecinde bulunan bir ülke olmamız nedeniyle AB İstatistik Ofisi Eurostat ile yakın işbirliği içinde çalışılmakta ve zaten uluslararası standartlar gözetilerek yapılan çalışmaların AB normlarında da tutulması sağlanmaktadır.

Ülkemizi ziyaret eden Eurostat, Birleşmiş Milletler (BM), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların uzmanları mevcut uygulamaları izlemekte ve olumlu görüşler beyan etmektedirler. Buna rağmen Devlet İstatistik Enstitüsü mevcut uygulama ve standartları daha ileri noktalara taşımak gayreti içinde bulunmakta ve ülkemizin sosyo-ekonomik yapısına uyarlanabilir uluslararası standartlar üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmaktadır.

AB'ne adaylık sürecinde bulunan ülkemizde, her kurum ve kuruluş tarafından AB'ne uyum çalışmalarına hız verilmiş, Devlet İstatistik Enstitüsü de aynı bilinçle hareket ederek, uyum çalışmalarına öncelikle kurumun yasal boyutunu ele alarak başlamıştır. Bu kapsamda "Türkiye İstatistik Kurumu" yasa tasarısını hazırlamıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu Yasa Tasarısı

Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları kapsamında, mevcut DİE yasasını değiştirecek olan yeni bir istatistik yasası taslağı hazırlanmıştır. Taslak yasa,

- Türk İstatistik Sistemi içinde ve diğer devlet kurumları ile ilişkilerde Enstitünün koordinasyon rolünü güçlendirmekte,
- Gizlilik ilkelerini kesin olarak belirlemekte,
- Yıllık ve çok-yıllı planlama faaliyetlerini düzenlemekte,
- Dağıtım ilkelerini belirlemekte,
- DİE Başkanı dahil üst düzey yönetimin karakteristiklerini belirlemektedir.

Hazırlanan taslak yasa 07.10.2003 tarihinde Başbakanlığa sunulmuş, Kamı Yönetimi Temel Kanun Tasarısı'nın kanunlaşmasının ardından, bu tasarıdaki örgütlenme ilkeleri çerçevesinde gerekli düzeltme ve değişiklikler yapılarak yeniden Başbakanlığa gönderilmiş, TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmeden önce ilgili Komisyonların gündemine alınmıştır.

Türk İstatistik Sisteminin Güçlendirilmesi (TİSG) Programı

Avrupa Komisyonu, 2001 MEDA programı çerçevesinde, Türkiye için bir malî yardım paketini onaylamıştır. Altı öncelikli alanı ve 14 bireysel programı kapsayan paket toplam 214 milyon Euro (267.500 milyar TL) tutarındadır.

"Türk İstatistik Sisteminin Güçlendirilmesi" amacıyla **MEDA-II** Fonu kaynaklarından karşılanmak üzere Enstitüye 15.3 milyon Euro tutarında bir kaynak ayrılmıştır. Projelendirilerek kullanılacak bu yardım kaynağının uygulama süresi ise 36 ay olarak belirlenmiştir.

Söz konusu kaynağın kullanılması amacıyla, Enstitünün ilgili birimleri tarafından yoğun bir çalışma yürütülmüş ve **9 ana konuda** toplam **20 adet proje** önerisi ortaya çıkmıştır. Her bir proje önerisi, Eurostat uzmanları ve Enstitüdeki ilgili birimler tarafından birlikte incelenmiş, tartışılmış ve "Türk İstatistik Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi" adını almıştır.

Bu alt-projeler;

- İş Kayıt Sisteminin Kurulması,
- Tarım İstatistikleri Sisteminin Reformu,
- Sınıflandırma Sunucusunun Kurulması,
- Bölgesel İstatistiklerin Geliştirilmesi,
- İstatistiksel Veri Dağıtımın İyileştirilmesi,
- Bilgi Teknolojileri Sisteminin Gözden Geçirilmesi ve Yenilenmesi,
- İş İstatistikleri, Veri Derleme Sistemi ve İstatistiksel Birimlerin Reformu,
- Kapasite Oluşturma ve Kurumsal Yapıyı Güçlendirme,
- Topluluğun İstatistik Alanındaki Programlarına Katılım,
- Hanehalkı Gelir-Tüketim Anketi, Sosyal Anketlerin Oluşturulması ve Ulusal Hesapların Geliştirilmesi Alanlarındaki Küçük Projelerdir.

Projenin temel amacı; istatistik alanında Türkiye'nin AB'ye katılım stratejisine yönelik teknik yardım sağlamaktır. Projenin alt amaçları şunlardır:

- İstatistik sistemimizi, AB standartlarına yakınlaştırmak,
- Türk, AB ve Uluslararası kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlarındaki; karar alıcılara ve politika üreticilere karşılaştırmalar yapabilmeleri ve Türkiye'nin AB'ye katılım stratejisine dönük ilgili, doğru ve güncel veriyi zamanında sağlamak,
- Enstitü çalışanlarının istatistik standart metotlar, göstergeler ve AB bilgi ihtiyaçları üzerindeki teknik bilgi düzeyinin artırılmasına imkan sağlamaktır.

Projenin genel faaliyetleri ise şunlardır:

- Yurt içi ve yurt dışı eğitim faaliyetleri,
  - Çalışma ziyaretleri,
  - Çalışma Grubu toplantılarına katılım,
  - Seminer ve konferansların takibi,
- AB İstatistik metodolojilerinin Türk ve AB Uzmanlarının katkılarıyla Devlet İstatistik Enstitüsü'ne aktarılması,
  - AB Uzmanları metodoloji aktarımı,
  - Türk uzmanları ile adaptasyon çalışmaları,
- Pilot Anket Çalışmaları,
- Bilgi Teknolojileri altyapısının güçlendirilmesi.

Proje, Nisan 2004 tarihinde programın çatısını oluşturan İstatistik Hizmet Bileşeni için yapılan ihale sürecinin tamamlanmasıyla fiilî olarak başlamıştır. Her bir alt-proje kapsamında ilk danışmanlık hizmetleri alınmış olup, "Başlangıç Raporu" **8 Haziran 2004** tarihinde Programın Yönlendirme Komitesi'ne sunulmuştur.

AB istatistik standartlarına uyum için diğer kurum ve kuruluşlarla yapılan çalışmalar ve faaliyetler:

Enstitü, idari verileri sağlayan Bakanlıklarla bir dizi çalışmalar yapmıştır:

- **Kültür ve Turizm Bakanlığı:**Ulusallık yerine ikamet ülkesi prensibi kullanılmaya başlanmıştır. Kalınan yer ile ilgili geçici veri sağlanmaktadır.
- **Maliye Bakanlığı:** Devlet Hesabı tüzüğü taslaklandırılmıştır. Konu ile ilgili eğitim programları yapılmıştır. Bütçeyi ve kendi on-line bilgi sistemini yöneten bütçe önerilerini almak için Bakanlığa yardım sağlanmaktadır.
- **Ulaştırma Bakanlığı:** Karayolu Ulaşımı Kanunu ile uyum için son tarihler saptanmaktadır.
- **T.C. Merkez Bankası:** Eurostat'a veri iletimi düzenlenmektedir.

Kamu kuruluşları ve Devlet İstatistik Enstitüsü arasındaki idari veri transferi ile ilgili işbirliği, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Denizcilik Müsteşarlığı ve Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı ile yapılan protokollerle açıklığa kavuşmuş ve kolaylaştırılmıştır.

Diğer önemli AB uyum çalışmaları

Toplam Kalite Yönetimi ve Stratejik Planlama ve Yönetim, hem kamu hem özel kurumlar için diğer kurumlarla rekabet etmek ve müşteri taleplerini karşılamak için iki önemli araçtır. Enstitü, bu amaçlara ulaşmak için bir başlangıç yapmıştır. 2003 yılı sonunda Toplam Kalite Yönetimi çalışmaları başlatılmıştır. Türk Standartları Enstitüsü tarafından, Kalite Yönetimi Çalışma Grubuna, Kalite Yönetimi Sistemi Temel Eğitimi, Kalite Yönetimi Sistemi Dokümantasyon Eğitimi ve İç Kalite Kontrol Eğitimi verilmiştir. 2004 yılı sonunda, organizasyon ve personel düzeyinde gerekli tüzük ve değişikliklerin gerçekleştirilmesi amaçlanmakta ve veri kalitesi, istatistik hizmetleri ve organizasyon yapısının olumlu bir şekilde değiştirilmesi planlanmaktadır.

Öte yandan, 5018 sayılı "Kamu Maliye Yönetimi ve Kontrol Kanunu" ile bütün kamu kuruluşlarının 2005 bütçe yılı için Stratejik Planlarını yapmaları gerekmektedir. Başlangıç olarak, DİE dahil 8 kamu kurumu Stratejik Planlarını tamamlamak için seçilmiştir. Kurum içinde Stratejik Planlama Komitesi kurulmuş ve Nisan 2004'te Stratejik Yönetim seminerleri almıştır. Seminerler sonrası, tüm perspektifler açısından Enstitünün mevcut durumu belirlenmiştir. Enstitünün stratejik planının, taslak bir versiyonu hazırlanmıştır.

Eurostat tarafından geliştirilen İstatistiksel Yönetim Bilgi Sistemi, Enstitü tarafından uyumlaştırmadaki gelişmeleri izlemek amacıyla yılda bir güncellenmekte ve Veri Elde Edilebilirliği Çalışmaları ile de halihazırda üretilmeyen veriler, Eurostat'a iletilen ve iletilmeyen veriler kontrol edilmektedir.

Uluslararası standartlara uyum kapsamında Enstitünün yürütmekte olduğu diğer önemli çalışmalar aşağıda özetlenmiştir:

Avrupa-Akdeniz İstatistik İşbirliği Programı, MEDSTAT

DİE tarafından yürütülen projelerden biri olan, Ulusal İstatistik Enstitülerinin teknik seviyelerini ve ortak çalışmaları geliştirmeyi ve ülkeler arasında Avrupa Birliği İstatistik Standartları ile uyumlu bilgi alışverişini arttırmayı amaçlayan "Avrupa – Akdeniz İstatistik İşbirliği Programı, MEDSTAT", dış finansmanı Avrupa Birliği Komisyonu tarafından sağlanan ve Türkiye'nin de dahil olduğu Akdeniz ülkelerinden 12 İstatistik Enstitüsü, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden 15 Enstitü ve EUROSTAT arasında bölgesel bir işbirliği programı olarak yürütülmektedir.

MEDSTAT I Programı çerçevesinde yürütülen alt projeler şunlardır:

- Turizm İstatistikleri – MEDTOUR
- Göç İstatistikleri – MEDMIGR
- Ulaştırma İstatistikleri – MEDTRANS
- Ulusal Hesaplar İstatistikleri – MEDNA
- Dış Ticaret İstatistikleri - MEDCOMEXT
- Bilgi Sistemleri – MEDIS
- Çevre Bilgileri – MEDENV
- Gayri Resmi Sektör İstatistikleri – MEDNOE
- Eğitim – MEDTRAINING

Bölgesel alt projelerin arttırılması ve Avrupa-Akdeniz istatistiklerinin temel kullanıcılarının ihtiyaçlarının daha geniş kapsamda karşılanabilmesi amacıyla 2004-2006 yılları arasında gerçekleştirilecek olan MEDSTAT II Programı kapsamında ise Avrupa Birliği İstatistik Standartları ile uyumlu olarak devam edecek olan 9 alt projeye ilave olarak Tarım İstatistikleri (MED-AGRI) ve Sosyal İstatistikler (MED-SOC) konulu 2 alt proje kapsamında çalışmalar yürütülecektir.

IMF Özel Veri Yayımlama Standartları'na (SDDS) Uyum Çalışması

1996 yılında başlatılan Uluslararası Para Fonu (IMF), Özel Veri Yayımlama Standartları (SDDS), DİE'nin ulusal koordinatörlüğünde Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası ve Devlet Planlama Teşkilatı tarafından ortaklaşa yürütülen uluslararası standartlara uyum çalışmalarından birisidir. Çalışmada kapsanan göstergeler ve göstergeleri derleyen kuruluşlar şunlardır:

DİE: Ulusal Hesaplar, Sanayi Üretim indeksi, İstihdam, İşsizlik, Ücret/Kazanç, Fiyat İndeksleri, Dış Ticaret, Nüfus.
DPT: Kamu kesimi hesapları.
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI: Konsolide bütçe, Konsolide bütçe borçları, Dış Borç.
MERKEZ BANKASI: Bankacılık sektörü analitik hesapları, Merkez Bankası analitik hesapları, Faiz oranları, Menkul kıymetler borsası indeksi, Ödemeler dengesi, Uluslararası rezervler, Uluslararası yatırım pozisyonu, Döviz kurları.

IMF SDDS standartlarına uyum kapsamında meta veri sayfaları, metodoloji sayfaları, ulusal veri sayfası ve verilerin yayımlama takvimleri IMF'nin elektronik bülteninde (http://dsbb.imf.org) ve Enstitünün web sitesinde yayımlanmaktadır.

20 Temmuz 2001'de, bütün veri kategorilerinde SDDS standartlarına tam uyum sağlandığı IMF tarafından DİE'ye bildirilmiş ve konuyla ilgili duyuru IMF'nin web sitesinde yayınlanmıştır. SDDS standartlarına uyum çalışmaları üçer aylık dönemler itibariyle gözden geçirilerek IMF'ye bildirilmektedir.

Bu kapsamda, Türkiye'ye ilişkin Standart ve Kuralların Karşılanması Raporu (ROSC) 18-30 Ekim 2001 tarihleri arasında ülkemizde bulunan IMF heyeti tarafından hazırlanarak, 14 Mart 2002 tarihinde IMF'nin web sitesinde (http://www.imf.org/external/np/rosc/rosc.asp) yayımlanmıştır.

Uluslararası standartlara uyum kapsamında Enstitü tarafından yürütülen diğer önemli çalışmalar ise konu bazında ele alınarak aşağıda özetlenmiştir:

A. Fiyat İndeksleri

Türkiye, Avrupa Birliği'ne adaylık başvurusu sonrasında, özellikle ekonomik ve sosyal alanlarda Birliğin standartlarına uyum çalışmalarına başlamış bulunmaktadır. Bu uyum çalışmaları çerçevesinde Ulusal Tüketici Fiyatları İndeksi dışında, ayrıca Birliğin standartlarına uygun AB Harmonize Tüketici Fiyatları İndekslerinin de hesaplanması Enstitünün başlıca görevlerinden birisi haline gelmiş bulunmaktadır. Bu doğrultuda Eurostat ile yakın işbirliği ile çalışılmakta olup, Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerde izlenilen ortak yöntemler ve tanımların kullanımı sağlanmaktadır.

Uluslararası standartlara uyum çalışmaları çerçevesinde ülkemizdeki gelir dağılımı, hanelerimizin gelir tüketim ve sosyal yapısını ortaya koymak ve Tüketici Fiyatları İndeksi'ne temel kaynak oluşturmak amacıyla en az 5 yılda bir uygulanan Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketinin yıllık periyotta sürekli yapılması kararlaştırılmış ve 2003 Ocak ayında başlayan veri derleme ve değerlendirme çalışmasına geçilmiştir. Bu uygulama ile hanehalklarının ekonomik ve sosyal yapıları yakından izlenecek ve enflasyon ölçümünde daha güncel bir yapının değerlendirmeye alınması sağlanacaktır. Bu çerçevede yeni kurulacak indeksin Zincirleme Laspeyres yaklaşımı ile hesaplanması ve her yıl değişen tüketim yapısı ile önem kazanan mal ve hizmetlerin indeks kapsamına alınması sağlanacaktır. Bunun yanı sıra ağırlıklarda fiyat güncellemesi yapılarak indekste en güncel yapının yansıtılması sağlanacaktır. Güncellenen yapıda hazırlanan ve 2003 temel yıllı olarak hesaplanan Tüketici Fiyat İndeksinin sonuçları 2005 Şubat ayından itibaren kamuoyuna duyurulacaktır.

Tüketici Fiyatları İndeksi, Avrupa Birliği ve OECD ülkelerinde de kullanılan Laspeyres formülü ile hesaplanmaktadır. Bu yaklaşımda maddelerin fiyatları, temel yıl olan 1994 yılındaki tüketim harcamasıyla ağırlıklandırılmakta ve temel yıl olan 1994 fiyatlarına oranlanmaktadır. Laspeyres formülü,

$$I_{t0}(L) = \frac{\sum_{i=1}^{n} p_t^{\,i} q_0^{\,i}}{\sum_{i=1}^{n} p_0^{\,i} q_0^{\,i}} x100 = \frac{\sum_{i=1}^{n} p_0^{\,i} q_0^{\,i} x \frac{p_t^{\,i}}{p_0^{\,i}}}{\sum_{i=1}^{n} p_0^{\,i} q_0^{\,i}} x100$$

Eğer

$$w_0^{\,i} = \frac{p_0^{\,i} q_0^{\,i}}{\sum_{i=1}^{n} p_0^{\,i} q_0^{\,i}} x100 \quad \text{ve} \quad \sum_{i=1}^{n} w_0^{\,i} = 100 \quad \text{ise} \quad I_{t0}(L) = \sum_{i=1}^{n} w_0^{\,i} \frac{p_t^{\,i}}{p_0^{\,i}}$$

ile ifade edilmektedir.

Yukarıdaki formülde yer alan gösterimler:

n: madde sayısı
p^i : i maddesinin fiyatı i:1,...,n
q^i : i maddesinin miktarı i:1,...,n
0: temel dönem göstergesi
t: cari dönem göstergesi
W_0^i: i maddesinin temel yıldaki ağırlığı

Tüketici Fiyatları İndeksinin hesaplanabilmesi için, indeks sepetinde yer alan 410 adet mal ve hizmete ait temel yıl fiyatları ile mal ve hizmet ağırlıkları her ay için aynı olmakla birlikte, cari dönem fiyatlarının düzenli olarak derlenmesi gerekmektedir. Cari dönem fiyatları 35 yerleşim yerinden her ayın 10. ve 20. günlerini içine alan haftalarda iki kez, yaş meyve ve sebzeler ile akaryakıt ürünleri için ise her hafta olmak üzere ayda dört kez, kiralarda ise ayda bir kez derlenmektedir. Derlenen bu fiyatların işyeri ve çeşit ayrıntısında ağırlıklı ortalamaları temel yıl fiyatlarına oranlanarak indeks rakamı bulunmaktadır. Her ay hesaplanan indeks rakamlarındaki aylık ve yıllık değişim oranları aylık ve yıllık enflasyon oranı olarak ifade edilmektedir.

Toptan Eşya Fiyatları İndeksi ise ekonomideki genel fiyat düzeyinin bir göstergesi olarak ifade edilmekte ve **1994=100** Temel Yıllı olarak Laspeyres formülüyle hesaplanmaktadır. İndeks; Tarım, Madencilik ve Taşocakçılığı, İmalat Sanayii ve Enerji Sektörleri olmak üzere 4 ana sektörü kapsanmakta olup devlet ve özel kesimdeki fiyat hareketlerinin izlenmesine imkan sağlamak amacıyla devlet ve özel ayrımında ele alınarak hesaplanmaktadır.

Toptan Eşya Fiyatları İndeksi kapsamında, **678** madde kapsanmakta ve uluslararası en güncel sınıflama olan ISIC Revize 3 temelinde gruplandırılmaktadır. İndeks kapsamında olan maddelerden yaş meyve-sebze ve balıklar dışındaki maddelerin fiyatları 5. 15. ve 25. gün fiyatları olarak izlenirken meyve-sebze ve balıklar için 27. gün fiyatları alınarak satış miktarı üzerinden ağırlıklandırılan fiyatlar olarak değerlendirilmektedir

B. Dış Ticaret İstatistikleri

Dış ticaret istatistikleri genellikle tüm ülkelerde uluslar arası kurallara en uygun istatistiklerin başında gelmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan ve mal ticaretini kapsayan dış ticaret istatistikleri halen AB'ne tam uyumlu olarak elde edilmektedir. 1996 yılında Türkiye'nin AB ile gümrük birliğine girmesini takiben gümrük mevzuatı AB ile uyumlu hale getirilmiş, buna bağlı olarak da dış ticaret istatistiklerinde uyum sağlanmıştır. Halen istatistiklerde kullanılan mal ve sektör tanımları, kullanılan diğer kodlar, dış ticaret istatistiklerinin kapsamı gibi tüm metodolojik konularda tam bir uyum mevcuttur. Dış ticaret istatistiklerimiz her ay Avrupa Birliği İstatistik Ofisi Eurostat'a düzenli olarak gönderilmekte ve tüm üye ve aday ülke bilgilerinin yer aldığı veri tabanında yer almaktadır.

C. Ulusal Hesaplar

Enstitünün üretmiş olduğu tüm istatistikler gibi GSMH istatistikleri de uluslararası tanım ve yöntemlere uygun olarak hesaplanmaktadır. Hesaplamalarda işyerlerinden, ilgili kurum ve kuruluşlardan derlenen veriler esas alınmaktadır.

Devlet İstatistik Enstitüsü Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan 1968 Ulusal Hesaplar Sistemi'ne göre çalışmalarını yürütmektedir. Bu kapsamda üçer aylık dönemler itibariyle üretim ve harcama yöntemlerine göre cari ve sabit (1987 yılı) fiyatlarla GSYİH tahminleri, gelir yöntemine göre de cari fiyatlarla GSYİH tahminleri haber bülteni ile kamuoyuna duyurulmaktadır.

Uluslararası kavram ve yöntemlerin kullanılması, uluslararası karşılaştırmalara imkan tanıyacak AB standartlarına uygun verilerin üretilmesi amacıyla ulusal hesaplar konusunda revize çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışmalarda Birleşmiş Milletler 1993 Ulusal Hesaplar Sistemi (**SNA93** United Nations System of National Accounts) ve 1995 Avrupa Hesap Sistemi (**ESA 95** European System of Accounts) esas alınmaktadır. Bu kapsamda üretim, harcama ve gelir yöntemlerine göre yürütülen GSYİH hesaplama çalışmalarına temel teşkil edecek olan 1996 ve 1998 yıllarına ilişkin arz ve kullanım tabloları, ESA 95 standartlarına uygun olarak 97 sektör ayrıntısında hazırlanmıştır.

- Türk İstatistik Sisteminin Geliştirilmesi amacıyla Enstitü ve Avrupa Birliği İstatistik Ofisi EUROSTAT işbirliğiyle hazırlanan projeler kapsamında Ulusal Hesaplar konusunda da 11 ayrı proje yürütülmektedir. Bu projelerle 2012 yılına kadar AB normlarına tam uyumun sağlanması hedeflenmektedir.

D. Yapısal İş İstatistikleri

Ülkemizin ekonomik ve sosyal yapısında meydana gelen değişme ve gelişmeleri belirlemek ve ekonomiyi oluşturan sektörlerin durumlarını izlemek amacıyla cari istatistik çalışmalarının yanı sıra, Enstitü 2.3.1989 tarih ve 219 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1. Maddesinin (d) fikrası uyarınca sonu (3) ile biten yıllarda Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı (GSİS) yapmakla yükümlüdür.

2003 yılında, 2002 bilgilerini kapsayan sekizinci Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı yapılmıştır. Genel Sanayi ve işyerleri Sayımı ile elde edilen bilgilerden

oluşturulan İş Kayıtları kullanılarak AB'nin **"Yapısal İş İstatistikleri"** adını verdiği çalışmalar her yıl yapılmaktadır. Yıllık olarak gerçekleştirilen bu çalışmaların amacı;

- Girişim ve Yerel Birim bazında sektörlerin yapısını belirleyecek ayrıntılı veriler elde etmek,
- Milli Gelir ve Girdi-Çıktı tablolarının hazırlanmasına imkan verecek ayrıntıda bilgi derlemek,
- AB Yapısal İş İstatistikleri mevzuatına uyumlu sektör bazında bilgi derlemektir.

Coğrafi kapsam olarak nüfus büyüklüğüne bakılmaksızın tüm il ve ilçe merkezleri ile köyler kapsamdadır. Bu yerleşim yerleri dışında şehirler arası yollarda bulunan benzin istasyonları, organize sanayi bölgeleri coğrafi kapsam dahilindedir. Diğer bir deyişle tüm Türkiye coğrafi kapsam içindedir.

E. Ulusal İş Kayıtları Sistemi

2002 GSİS ile yukarıda sayılanların dışında, idari kayıtlara dayalı sayım yapılmıştır. Bu sayım, AB üyesi ülkelerde uygulandığı biçimde "Ulusal İş Kayıt Sistemi"ne temel oluşturmuş olup güncel, güvenilir ve örnekleme için kullanılacak kriterler için "Yasal Birim, Girişim ve Yerel Birim" bazında çerçeve oluşturulmasına yardımcı olmuştur. Tüm bunlara ek olarak AB standartlarına uygun ekonomik faaliyet sınıflaması kullanılarak işyerleri sınıflandırılmıştır.

Bunun yanı sıra, istatistiki birimlere ait ara yıllarda yapılacak olan araştırmalara bu kayıtlar alt yapı oluşturacaktır.

F. Nüfus ve Mesken İstatistikleri

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından on yılda bir sonu sıfırla biten yıllarda Genel Nüfus Sayımı uygulanmaktadır. 1927 yılından günümüze kadar uygulanan 14 nüfus sayımı sokağa çıkma yasağı uygulanarak bir günde uygulanmıştır. Ayrıca bu sayımlar standart bir soru kağıdı ile sayım memurları tarafından hanelerin tek tek ziyaret edilerek bilgi derlendiği "geleneksel yöntem" ile uygulanmıştır.

Nüfus sayımlarının uluslararası standartlara uygun olarak gelişmiş yöntemlerle uygulanabilmesi ve yine uluslararası kuruluşlar (Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomi Komisyonu ve Avrupa Birliği İstatistik Ofisi) tarafından önerilen tanım ve sınıflamalara göre bilgi derlenebilmesi için Enstitü, ilgili kurumlarla işbirliğinde çalışmalara başlamıştır. Mevcut yasa gereği, 2010 yılında yapılacak olan nüfus sayımının nüfus kayıt sistemine dayalı bir yöntemle uygulanabilmesi planlanmaktadır. Bu yöntem için ikamet edilen yer bilgisinin olduğu nüfus kayıt sisteminin geliştirilmesi ve özellikle kentler için haritalara dayalı adres çerçevesinin oluşturulması gerekmektedir. Söz konusu yöntemin uygulanabilmesi amacıyla öncelikle İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ile hazırlık çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmayı takiben diğer ilgili kurumlarla teknik işbirliği aşamalı olarak geliştirilecektir. Sonuç olarak, gelecek sayımın uygulamasından sorumlu kuruluşların görev tanımlarını içeren bir protokolün yapılması planlanmaktadır.

7/3070

G. Demografi İstatistikleri

Alan araştırmalarında ülkemiz koşulları da göz önüne alınarak uluslararası tanım kavram ve değişkenler kullanılmaya çalışılmıştır. Avrupa Birliği uyum çalışmaları çerçevesinde, Hayati İstatistikler ve göç konusunda idari kayıt sisteminin geliştirilmesi, sosyal koruma istatistiklerinin derlenmesi konularında proje teklifleri hazırlanmıştır. Ayrıca, sosyal koruma pilot projesi çalışması ve nüfus kayıtlarında yer alan verinin kullanılabilirliği çalışmaları devam etmektedir.

Hayati istatistiklere (Ölüm, Boşanma, Evlenme, İntihar) ilişkin veriler idari kayıtlara dayalı olarak hazırlanan istatistik formları ile derlenmektedir. Ancak, Ölüm istatistiklerinde kapsam eksikliği söz konusudur. Bucak ve köylerde meydana gelen ölümlere ilişkin veri derlenememektedir. Bu istatistiklerin de derlenebilmesi için ilgili kurumlarla çalışmalar devam etmektedir.

H. Halk Sağlığı İstatistikleri

Ölüm nedeni istatistikleri, halk sağlığı ve özürlüler konusunda yapılacak olan araştırmalar ve sağlık hizmetleri ile ilgili istatistiklerin kalite ve güvenilirliğini artırmak, uluslararası standartlara uygun göstergelere ulaşabilmek ve düzenli olarak veri toplanabilirliğini ve kalitesini artırmak amacıyla **"Halk Sağlığı Projesi"** yürütülmektedir. Ayrıca, iş kazası ve mesleki hastalık istatistikleri konusunda uluslararası standartlara uygun veri derleyebilmek ve üye ülkeler arası bilgi transferi yapabilmek için mevcut sistemin ilgili kurumlarla geliştirilmesi amacıyla **"İş Güvenliği ve Sağlığı Projesi"** yürütülmektedir.

I. Eğitim, Kültür ve Spor İstatistikleri

2003 yılında "Türkiye Eğitim Harcamaları 2002" araştırması yapılmış olup, eğitim harcamaları istatistikleri konusunda, uluslararası alandaki eksiklikler giderilmeye çalışılmaktadır.

Kültür istatistikleri için, uluslararası metodoloji incelenmiş olup, gerekli çalışmalara başlanılmıştır. İleriki yıllarda araştırmalar yapılacaktır.

2006 yılı içerisinde, Avrupa Birliği ülkeleri ile birlikte **"İşletmelerde Sürekli Mesleki Eğitim Araştırması"** aynı anda yürütülecektir.

J. Adalet İstatistikleri

Adalet istatistikleri ile ilgili olarak ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından talep edilen bilgiler karşılanabilmektedir. Talep edilen fakat karşılanamayan bilgiler olduğu takdirde, ilgili kurum ile irtibata geçilerek istenilen bazda bilginin derlenmesi konusunda işbirliği yapılmaktadır. Adalet istatistikleri konusunda uluslararası çalışmalarla ilgili literatür çalışması da Enstitü tarafından yapılmakta ve varsa eksiklikler tespit edilip gerekli ilaveler yapılmaktadır.

K. Turizm İstatistikleri

Devlet İstatistik Enstitüsü, ülkemizin turizm gelirini hesaplamak için "Çıkış Yapan Ziyaretçiler Anketi", turizm giderini hesaplamak için de "Vatandaş Giriş Anketi" çalışmalarını üçer aylık periyotlarla yılda dört kez yapmaktadır.

Çalışmaların metodolojisi, anket formu ve alan uygulaması Eurostat, MED-Stat, Dünya Turizm Örgütü ve Birleşmiş Milletler standartlarına uygun ve ülkemizin ihtiyaçlarını da karşılayacak nitelikte hazırlanmıştır.

L. Sınıflamalar

Devlet İstatistik Enstitüsü, ürettiği Ekonomik ve Sosyal İstatistiklerde Birleşmiş Milletlerin ve Avrupa Birliği ülkelerinin kullandığı en son istatistiki sınıflamaları kullanmaktadır.

Ekonomik Sınıflamalar kapsamında Birleşmiş Milletlerin şu anda kullandığı Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması **(ISIC Rev.3.1)** ve Avrupa Birliğinin kullandığı Ekonomik Sınıflamalarından Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması **(NACE Rev.1.1)**, Avrupa Ekonomik Topluluğunda Faaliyete göre Ürünlerin İstatistiki Sınıflaması **(CPA 2002)**, Avrupa Topluluğunda Sanayi Ürün Listesi **(PRODCOM)** ürün sınıflamalarının tamamı Türkçe'ye çevirileri yapılarak kullanılmaya başlanmıştır.

Sosyal sınıflamalar kapsamında ise Birleşmiş Milletlerin Meslek Sınıflaması **(ISCO 88)** ve Eğitim Sınıflaması **(ISCED 97)** kullanılmaktadır.

Kullanılan sınıflamalar uluslar arası standartta olup veri karşılaştırmasına olanak sağlamaktadır. Sınıflamalar dışında uluslar arası standartlara uyum açısından tanımlar ülke koşullarına uyarlanarak kullanılmaktadır.

Soru 2: Milli Gelir, enflasyon, bankacılık ve mali istatistiklerin önem kazandığı bir dönemde ilgili istatistikler ne derece sağlıklı yapılmaktadır?

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından uluslararası standartlara uygun olarak takip edilen veri derleme ve hesaplama yöntemleri yukarıda (Soru 1'de) ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Uluslararası standartlara uygun olarak yürütülen çalışmalar, Enstitünün istatistikleri sağlıklı ürettiğinin en önemli göstergesidir.

Ayrıca Enstitü, derlediği istatistikleri güvenilir ve sağlıklı temellere oturtabilmek için, verileri bilimsel yöntemlerle analiz etmekte ve kamuoyuna açıklamaktadır. Verilerin alandan derlenme aşamasında ise, anket uygulamalarına başlamadan önce seçilen pilot bölgelerde pre-test çalışmaları yapılmaktadır. Anketin uygulanmasından sonra ise tekrar alana gidilerek, kalite kontrol çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

Milli Gelir, enflasyon gibi Enstitünün derlediği istatistikler konusuna gelince; yukarıda kısaca kapsamı ve hesaplama yöntemi verilen Toptan Eşya Fiyatları İndeksi, uluslararası yaklaşımlar doğrultusunda güncelleştirilerek Üretici Fiyatları İndeksi olarak hesaplanacaktır. Devlet İstatistik Enstitüsü bu yöndeki çalışmalarını yoğun bir

şekilde devam ettirmekte olup çalışmalarını 2003 Temel Yıllı Üretici Fiyatları İndeksi sonuçları olarak duyuracaktır.

GSYİH tahminleri ise dönemler ve yıllar itibariyle Enstitünün derlediği anketlere dayalı olarak hesaplanmaktadır. Bu hesaplamalar uluslararası standartlara uygun olarak yapılmaktadır. Hesaplamalar işyerlerinin muhasebe kayıtlarına dayanmaktadır. Uygulanan anketlerin bazılarında tam sayım, bazılarında ise örnekleme yöntemi kullanılmaktadır.

Soru 3: İlgili istatistiklerin yapılmasında hangi yılların fiyatları baz alınmaktadır ve bu baz alınan fiyatlar hangi periyotlarla güncelleştirilmektedir?

Devlet İstatistik Enstitüsü, enflasyona temel oluşturan göstergelerden Toptan Eşya ve Tüketici Fiyat İndekslerini 1994=100 Temel Yıllı olarak hesaplamakta ve sonuçlarını her ayın 3. günü kamuoyuna duyurmaktadır. Tüketici Fiyat İndekslerinde olduğu gibi Toptan Eşya Fiyat İndeksleri de yeni bir yapıya kavuşarak Üretici Fiyatları İndeksi olarak hazırlanacak ve 2003 temel yıllı olarak hesaplanacak indeks rakamları Şubat 2005 den itibaren kamuoyuna duyurulacaktır.

Tüketici Fiyatları İndeksi, tüketicilerin satın aldığı mal ve hizmetlerden oluşan belirli bir sepetin, zamanla değişen maliyetini ölçmektedir. Bu çerçevede bakıldığında, tüketicinin tüketim amaçlı yaptığı harcamaların tamamı kapsam dahilindedir. Ancak, söz konusu kapsamın binlerce çeşit mal ve hizmeti kapsadığı ve bu kapsamda bir mal ve hizmet sepetinin maliyetini izlemenin ekonomik olmadığı kadar işgücü açısından da imkansız olduğu kesindir. Bu nedenle, hanehalklarının harcamalarında önemli oranda paya sahip mal ve hizmetler uluslararası sınıflamalar kullanılarak gruplandırılmakta ve indeks kapsamında değerlendirilmektedir.

1990 yılı öncesinde altı, dokuz ve on iki aylık verilere dayalı olarak hesaplanan yıllık GSYİH tahminleri cari ve 1968 yılı fiyatları ile hesaplanmakta idi. 1990 yılında yapılan çalışmalar doğrultusunda dönemsel GSYİH hesaplamalarına başlanılmış ve 1968 olan baz yılı 1987 yılı olarak yenilenmiştir.

GSYİH revize çalışmaları input-output sonuçlarına göre yapılmaktadır. Buna dayalı olarak 1990 yılı input-output sonuçlarına göre revize çalışmaları yapılmıştır. 2004 yılında tamamlanan 1998 yılına ilişkin arz ve kullanım tablosuna göre dönemler itibariyle GSYİH revize çalışmaları ise devam etmekte olup, revize çalışmalarının Mart 2005 tarihine kadar tamamlanması planlanmaktadır.

Aylık ve 3 aylık olarak hesaplanan Sanayi Üretim İndeksinin temel yılı 1997 olup, 2005 yılının temel alınması için gerekli çalışmalar sürdürülmektedir.

Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar İndeksinde kullanılan temel yıl ise 1994 olup, planlanan temel yıl ise 2003 yılıdır.

İnşaat Maliyet İndeksinde ise temel yıl olarak 1991 yılı kullanılmakta olup, 2005 yılının temel alınması için gerekli çalışmalar devam etmektedir.

Soru 4: Eldeki istatistikler ne kadar yeterli ve güvenilirdir?

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün istatistik üretmek için kullandığı mevcut kaynaklar; idari kayıtlar, sayımlar, anket ve çalışmalardır. Bilindiği gibi idari kayıtlar, kurum ve kuruluşların kendi işlevlerini yürütmek amacı ile oluşturdukları kayıtlardır. Bu kayıtların sistematize edilmesi çalışmaları bazı yasal ve mevzuat düzenlemelerini gerektirmektedir. Avrupa Birliği uyum süreci ile birlikte ülkemizdeki kurum ve kuruluşlarda bazı değişimler gündeme gelmektedir. Kuruluşların bu yeni düzenlemeleri ve DİE'nin yeni yasa değişikliği kayıtların sistematize edilmesini sağlayacaktır.

Sayımlardan elde edilen bilgilerde tanım ve kavram açısından uluslararası standartlara uyum söz konusudur. Sadece nüfus sayımlarında, ülkemizdeki de-facto uygulama yöntemi, kayıt sistemi ve haritaların olmaması nedeniyle, tanım ve kavram açısından uluslararası standartlara uyum, özellikle uygulama açısından oldukça zahmetli ve zordur. Sanayi ve tarım sayımlarında yine karşımıza çıkan uygulama zorlukları, kayıt sistemimizin olmayışındandır. Ancak Enstitü kayıt sisteminin oluşturulma çalışmalarını, diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde sürdürmektedir.

Araştırmalarda uygulanan yöntemler tanım, kavram ve metodoloji açısından uluslararası standartlara uygundur.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Devlet İstatistik Enstitüsü yaptığı çalışmalarda ve yayınladığı istatistiklerde uluslararası kavram ve yöntemleri kullanan, hatta bu kavram ve yöntemleri daha da ileri noktalara taşımak yolunda gayret içinde olan bir yapıdadır.

Devlet İstatistik Enstitüsü öncesinde olduğu gibi bugün ve gelecekte de yerli ve yabancı tüm kullanıcıların güvenle kullanabileceği istatistikler üretmeye devam edecektir. Yapılan her çalışmaya ilişkin yapılan teorik ve uygulamaya yönelik yöntem açıklamaları, hesaplamalarda kullanılan kavram ve yönteme ilişkin şeffaflık bunun en önemli göstergesidir.

Soru 5: Bu çerçevede yıllık sanayi anketleri yapılması, mal akış metodolojisinin değiştirilmesi, üretim ve hanehalkı tüketiminin ayrıntılı tahmin edilmesi, hizmet ticaretinin daha ayrıntılı olarak ele alınması, mal ihracatına bavul ticaretinin de dahil edilmesi gibi çalışmalar yapılmakta mıdır?

Yıllık sanayi anketleri Enstitü tarafından her yıl düzenli olarak uygulanmaktadır. Bu konu ile ilgili çalışmalar hem yıllık hem de kısa dönemli göstergeleri elde edebilmek amacıyla aylık ve dönemlik olarak yapılmaktadır. Kısa dönemli göstergeler dönemler itibariyle GSYIH hesaplamalarında kullanılmaktadır.

DİE tarafından açıklanan mal ticareti verileri sadece gümrük beyannamesi düzenlenerek gerçekleştirilen resmi ihracat ve ithalatı kapsamaktadır. Bu istatistikler bilindiği gibi mal, ülke ve diğer tüm değişkenlere göre ayrıntılı istatistiklerdir. Bavul ticareti konusunda ise DİE- Merkez Bankası işbirliği ile yapılan bir anketle bilgi derlenmekte, bu bilgiler Ödemeler Dengesinin ihracat kaleminde yer almaktadır.

Bavul ticareti ile elde edilen bilgiler resmi istatistiklerde yer alan değişkenleri kapsamayıp, bavul ticaretinin toplamını tahmin etmeye yönelik bir çalışmadır. 1998 yılı arz ve kullanım tablolarında bavul ticareti dikkate alınmış olup revize çalışmalarında bavul ticareti de kapsama dahil edilecektir.

Harcamalar yöntemiyle GSYİH hesaplamalarında özel nihai tüketim harcamaları ve makine teçhizat yatırımlarında mal-akımı yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemle gıda-içki, dayanıklı, yarı-dayanıklı ve dayanıksız tüketim mallarına ilişkin hanehalkı harcamaları hesaplanmaktadır. Revize çalışmalarında hanehalkı tüketim harcamaları amaca yönelik kişisel tüketim sınıflaması (**COICOP** Classification of Individual Consumption by Purpose) esas alınarak hesaplanacaktır. Mal akımı yöntemi sadece Türkiye'de değil Avrupa Birliği üyesi bazı ülkelerde de kullanılmaktadır. Hanehalkı gelir ve tüketim harcamaları anketinin sürekli olarak her yıl ve dönemler itibariyle yapılması mümkün olmadığından mal-akımı yönteminin kullanılması zorunlu olmaktadır. 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren Hanehalkı gelir ve tüketim harcamaları anketi Enstitü tarafından sürekli olarak uygulanmaya başlanmıştır. Özel Nihai Tüketim harcamaları konusunda hazırlanan bir proje önerisi kapsamında Enstitü tarafından yürütülen 2002 ve 2003 Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları anketinden elde edilen verilerden de faydalanılacaktır.

Üretim tahminleri dönemler itibariyle iktisadi faaliyet kolları itibariyle hesaplamalarda kullanılmaktadır. Üretim tahminlerinin daha detaylı değerlendirmeleri arz ve kullanım tablolarında yapılmaktadır. Yıllık hesaplamalarla ilgili çalışmalarda üretim tahminleri, dönemler itibariyle hesaplanan GSYİH hesaplamalarından daha detaylı olarak yapılmaktadır.

Hizmet ticareti Merkez Bankası tarafından yayınlanan Ödemeler Dengesi Tablolarındaki detay ölçüsünde hesaplamalara dahil edilmektedir.